

Yayın Değerlendirmesi

Rusya'nın Batı'dan Kopuşu

Büşra Nur Adaş^{1,*}

¹ Lisans Öğrencisi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Kapadokya Üniversitesi, Nevşehir, Türkiye. ORCID: 0009-0006-7312-3206

* İletişim: adasbusra5@gmail.com

DOI: 10.38154/CJAS.2024.68

Gafarlı, Orhan. 2022. *Rusya'nın Batı'dan Kopuşu*. Ankara: Nika Yayınevi.

Gafarlı, Orhan. 2022. *Russia's Detachment from the West*. Ankara: Nika Yayınevi.

Rusya'nın Batı ile ilişkisi, tarih boyunca karmaşık ve değişken bir süreç olmuştur. Batı ile olan etkileşimleri, politik, ekonomik ve kültürel alanlarda farklı dönemlerde farklı tarzlarda şekillenmiştir. Bu ilişki hem iş birliği ve entegrasyon hem de çatışma ve rekabet gibi çeşitli yönleri içermektedir. Rusya'nın Batı ile olan ilişkileri hem Rusya'nın kendi iç dinamikleri hem de Batı'nın politikaları ve çıkarları tarafından şekillendirilmiştir.

Kitap 3 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Rus siyasal düşüncesinin tarihsel gelişimi ele alınmaktadır. Batıcı ve Millici akımlarının ortaya çıkışı incelenmektedir. Millici akımın, Hristiyan ortodoksluk inancı temelinde inşa edilen III. Roma devlet felsefesi ile şekillenen dış politika anlayışının Rus-Slav birliğindeki rolü vurgulanarak, 17. yüzyılın başında Romanovlar döneminde, din-devlet ilişkisi ve bu değişimlerin millici sosyal temsiller üzerindeki etkisi söz konusudur. Devlet merkezli bir bakış açısıyla, siyaset ile din arasındaki ilişki, kilisenin rolü ve eğitim reformları gibi faktörlerle birlikte yeni bir elit tabakanın yükselişine ve sosyal temsillerin evrimine işaret edilmiştir. Çar Mikhail Aleksevich döneminde başlayan reformlar, I. Petro'nun dönemindeki yukarıdan gerçekleşen devrime zemin hazırlamıştır. Rusya'nın Batı'ya yönelmesi, özellikle I. Petro döneminde yoğunlaşmıştır. I. Petro, askeri ve idari reformlar yaparak Batı'nın modernleşme sürecini başlatmıştır. I. Yekaterina döneminde de bu yönelim devam etmiştir. Ancak, bu Batılılaşma çabaları, 19. yüzyılın ikinci yarısında birçok toplumsal ve politik sorunu da beraberinde getirmiştir. İkinci Bölümde, Rusya'nın tarihsel mirası üzerine odaklanılarak,

Moskova Devleti'nden alınan III. Roma ve kurtarıcılık iddialarının incelenmesi gerçekleşmektedir. Bu mirasın XIX. yüzyılda, özellikle I. Aleksandr döneminde, tekrar gün yüzüne çıkması, eski düşünce ile yeni düşüncenin birleşmesini sağlamıştır. 1812 sonrasında, Napolyon'un savaşları ve Fransız devrimi, Avrupa'daki mutlak monarşilere yönelik bir tehdit algısını beraberinde getirmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan muhafazakar milliyetçilik, I. Aleksandr yönetiminde güç kazanmış ve 1815 Viyana Anlaşması ile Rus dış politikasına damgasını vurmuştur. Anlaşma, mutlak monarşilerin korunmasını esas almış ve Rusya'nın Avrupa'da liderlik rolünü pekiştirmiştir. Ayrıca, 1. Petro döneminden itibaren başlatılan sıcak denizlere inme politikası ve doğu sorunuyla ilgili Rusya'nın yaşadığı zorluklar, çalışmanın üçüncü bölümünde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu başarısızlıklar, Rusya'nın Ortodoks Hristiyanlıkları ve Slav toplulukları üzerindeki etkisini zayıflatmış ve Viyana Anlaşması'ndaki kutsal ittifak düzenini etkilemiştir. Bu bağlamda, yazının genel argümanı, Rusya'nın tarihî patika bağımlılığının, I. Aleksandr döneminde dış politika kararlarına etkili bir şekilde yansıdığı ve Viyana Anlaşması'nın şekillendirdiği bir döneme odaklanmaktadır. Kitabın son bölümünde ise, 19. yüzyılın başlarında, Rusya'da beliren "öze dönüş" hareketleri, Batı etkilerine karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır ve Slavların liderliğinde büyümüştür. Bu dönemde, Rus kültürü, gelenekleri ve değerleri vurgulanarak, Batı'nın getirdiği modernleşme ve sekülerleşmeye karşı bir koruma çabası başlatılmıştır. Napolyon'un Rusya'yı işgali, Rusya'da Batıcılıkla ilgili bir kırılmaya neden olmuştur. Bu deneyim, Batılı ideallerin ve kurumların Rus kültür ve politik yapısına uygun olmadığı düşüncesini güçlendirmiştir. 1815 Viyana Barışı ve Kutsal İttifak, Rusya'nın monarşi ve muhafazakâr ideallerini vurgulayan bir stratejiye işaret etmiştir. Viyana Kongresi'nin ardından yapılan bu barış anlaşması, Avrupa devletleri arasında dengeyi sağlamayı amaçlayan bir girişim olmuştur. Kutsal İttifak, Rusya, Prusya ve Avusturya'nın liderliğinde kurulan bir ittifaktır. Bu dönemde, Rusya'nın devrimci potansiyelleri sınırlamaya yönelik bir politika izlediği gözlemlenmiştir. 1848 Avrupa'da Devrimler Çağı, Rusya'da büyük bir etki yaratmamıştır. Rus hükümeti, devrimci fikirleri bastırmak ve içsel istikrarını korumak adına sert önlemler almıştır. Bu dönemde, Rus siyasal düşüncesinde ve toplumsal yapısında belirgin bir istikrar ve muhafazakarlık görülmüştür. Kırım Savaşı (1853-1856), Rus İmparatorluğu'nun Batı'ya olan açılımının ve güç dengesinin sarsılmasının bir sonucu olmuştur. Rusya'nın savaştaki yenilgisi, imparatorluğun askeri gücünün sınırlarını göstererek modernleşme çabalarını hızlandırmıştır. II. Aleksandr'ın döneminde (1855-1881), Rusya'da önemli reformlar gerçekleşmiştir. Köleliğin kaldırılması, mahkeme sisteminin

modernleştirilmesi ve serflikle mücadele gibi adımlar, toplumsal ve ekonomik değişimi tetiklemiştir. Ancak, reformlar aynı zamanda muhafazakâr güçlerin tepkisine ve radikal eğilimlere de yol açmıştır. Rus toplumunda Batı ile Doğu arasındaki ikilem, 19. yüzyılın ortalarında belirginleşmiştir. Modernleşme çabaları, geleneksel Rus değerleri ve kimliğiyle çatışmıştır. Rus düşünce hayatında, Asya'ya doğru genişleme ve "beyaz ırkın misyonu" düşüncesi, Rus İmparatorluğu'nun liderlik etme görevini vurgulayan bir ideoloji haline gelmiştir.

Çalışma kapsamında, Rusya'nın Batı ile ilişkisi tarih boyunca incelenmiş ve üç ana bölümde ele alınmıştır. Rus siyasal düşüncesinin tarihsel gelişimi ve Batıcı-Millici akımların ortaya çıkışı, III. Roma devlet felsefesi ve din-devlet ilişkisinin 17. yüzyılda Romanovlar dönemindeki rolü incelenmiştir. Rusya'nın tarihsel mirası ve 1815 Viyana Anlaşması'nın etkisi üzerinde durularak, muhafazakâr milliyetçilik ve Rus liderliğinin vurgulandığı dönem incelenmiştir. Sıcak denizlere inme politikası ve doğu sorunlarına odaklanılarak, başarısızlıkların Rus etkisini zayıflattığı ve Viyana Anlaşması'ndaki kutsal ittifak düzenini etkilediği belirtilmiştir. 19. yüzyılın başlarındaki "öze dönüş" hareketleri ve Slav liderliğindeki tepkiler, Napolyon'un Rusya'yı işgali sonrasında ortaya çıkan düşünce değişikliklerini vurgulamıştır. Genel olarak, yazının ana argümanı, Rusya'nın tarihî patika bağımlılığının I. Aleksandr döneminde dış politika kararlarına etkili bir şekilde yansıdığı ve Viyana Anlaşması'nın belirleyici olduğu bir dönemden bahsedilmiştir.

